

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR**

ULAŞ ÖZEL BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2022/82055
Karar Tarihi : 3/3/2026
Başkan : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Yıldız SEFERİNOĞLU
Kenan YAŞAR
Metin KIRATLI
Raportör : Nuray KOVANCI
Başvurucu : Ulaş ÖZEL
Vekili : Av. Ayşe Gizem TAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işe iade talebiyle açılan davanın ara bulucuya başvurulmadığı gerekçesiyle dava şartı yokluğundan reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, bir güvenlik şirketi bünyesinde özel güvenlik görevlisi olarak çalışmaktayken iş akdinin feshedilmesi üzerine İzmir 11. İş Mahkemesinde (Mahkeme) işe iade davası açmıştır.

3. Mahkeme; davanın kabulüne, davalı alt işverence yapılan feshin geçersizliğine ve başvurunun işe iadesine karar vermiştir. Ayrıca başvurunun yasal süresi içinde başvurmaya rağmen davalı işverence süresi içinde işe başlatılmaması hâlinde ödenmesi gereken tazminat miktarının başvurunun dört aylık ücreti olan brüt 11.772 TL olarak tespitine, kararın kesinleşmesine kadar en çok dört aylık ücret ve diğer hakları için brüt ücret tutarı olan 12.067,76 TL'nin başvurucuya ödenmesi gerektiğinin tespitine, varsa ödenen ihbar ve kıdem tazminatının bu alacaklardan mahsubuna, davalılar arasında hizmet alım işinin niteliğine göre asıl işveren-alt işveren ilişkisi olduğu gerekçesiyle mali haklardan birlikte sorumlu olduklarına hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucuya işveren tarafından 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 22. maddesindeki düzenleme uyarınca usulüne uygun olarak görev yeri değişikliğinin ve yeni görev yerindeki özlük haklarının bildirilmediğini belirtmiştir. Buna göre iş akdinin işveren tarafından feshinin geçerli olmadığını ifade etmiştir.

4. Davalı alt işveren ve asıl işveren tarafından bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 15. Hukuk Dairesince (Bölge Adliye Mahkemesi) davalıların istinaf başvurusunun kabulü ile Mahkeme kararının kaldırılmasına ve dava şartı yokluğundan davanın usulden reddine kesin olarak karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde, 2/6/2018 tarihli ve 30439 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 23. maddesinin (3)

numaralı fıkrasında başvurunun dilekçe ile veya bürolarda bulunan formların doldurulması suretiyle yahut elektronik ortamda yapılabileceğinin düzenlendiği belirtilmiştir. Başvuru formu uygulamasının başladığı 2/6/2018 tarihinden sonraki başvurularda hangi alacak veya tazminat kalemleri konusunda anlaşma sağlandığını veya sağlanmadığını açıkça belirtmeyen son tutanağa göre dava şartının gerçekleştiğinin kabul edilemeyeceği ifade edilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesince Yönetmelik'in yürürlük tarihinden sonraki dönemde yapılan başvuruda işe iade talebinin ara buluculuğa konu edilmediği, formda bulunan işe iade seçeneğinin işaretlenmediği açıklanmıştır. Anlaşamama tutanağında başvuru vekilinin ara buluculuk müracaatında belirttiği hususlardan birinin "...g. adamı işe iade b..." olduğunu vurgulayarak davalı tarafın katılımının olmaması nedeniyle anlaşamama tutanağının düzenlenmesini talep etmiş ise de davada başvuru gemi adamı olmadığına, anlaşamama tutanağında belirtilen "...g. adamı işe iade b..." ifadesinin ara buluculuk başvuru formunda belirtilen "...g. adamı işe iade b..." olarak anlaşılması gerektiğine değinilmiştir. Başvuruda, işe iade talebinin ara buluculuğa konu edilmediği, başvuru gemi adamı talebi yönünden zorunlu ara buluculuk dava şartını yerine getirmede değerlendirilmesinde bulunulmuştur.

5. Başvuru, nihai kararı 19/7/2022 tarihinde öğrendikten sonra 18/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvuru; ara buluculuk son tutanağında uyumsuzluk konuları arasında işe iade belirtilmesine rağmen Bölge Adliye Mahkemesinin işe iade talebinin ara buluculuk sürecine konu edilmediği gerekçesiyle esasını incelemeksizin davayı reddettiğini ifade ederek adil yargılanma hakkının, mahkemeye erişim hakkının ve hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

7. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

8. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.* [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

10. İşe iade davasının dava şartı yokluğundan reddedilmesi suretiyle uyumsuzluğun esasının incelenmemesi mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil etmektedir. Hak arama özgürlüğüne yapılan bu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara (kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama) uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

11. Başvuru konusu uyumsuzlukta ara bulucuya başvurma dava şartının karşılanmadığı gerekçesiyle verilen usulden ret kararıyla yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı, karar gerekçesinde dayanan 12/10/2017 tarihli ve 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 3. maddesinden anlaşılmıştır. Söz konusu maddenin (1) numaralı fıkrasında kanuna, bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan işçi

veya işveren alacağı ve tazminatı ile işe iade talebiyle açılan davalarda, ara bulucuya başvurulmuş olması dava şartı olarak düzenlenmiştir. 7036 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ara bulucuya başvurulmadan dava açıldığının anlaşılması hâlinde herhangi bir işlem yapılmaksızın davanın dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddine karar verileceği kurala bağlanmıştır. İş ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıkların daha kısa sürede, daha az masrafla, işçi ve işverenin eşit bir düzeyde tatmini sağlanarak yargıya taşınmadan çözümlenmesi için ara buluculuğun dava şartı olarak düzenlenmesinin meşru bir amacı olduğu açıktır. Bu itibarla başvuru hukukunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirip getirmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

12. Başvurucu, ara buluculuk son tutanağında uyuşmazlık konuları arasında *işe iade* belirtilmesine rağmen Bölge Adliye Mahkemesinin işe iade talebinin ara buluculuk sürecine konu edilmediği gerekçesiyle esasını incelemeksizin davayı reddetmesinden yakınmıştır.

13. Yargıtay süregelen içtihatlarında, başvuru formu uygulamasının başladığı 2/6/2018 tarihine kadar arabuluculuk anlaşılamama tutanağında arabuluculuğa konu alacaklar tek tek belirtilmeden *işçilik alacakları* veya *işçi-işveren uyuşmazlığı* gibi soyut ifadeler kullanılmışsa da taraflar arasındaki işçilik alacaklarının tamamının ara buluculuğa konu edildiğini benimsemiştir. Başvuru formu uygulamasının başladığı 2/6/2018 tarihinden sonraki başvurularda ise hangi alacak veya tazminat kalemleri konusunda anlaşma sağlandığını ya da sağlanmadığını açıkça belirtmeyen *son tutanağa göre* dava şartının gerçekleştiği kabul edilmemektedir (Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 14/5/2024 tarihli ve E.2024/4484, K.2024/8260; 22/5/2024 tarihli ve E.2024/4291, K.2024/8934 sayılı kararları).

14. Söz konusu uyuşmazlıkta başvuru, iş akdinin feshedilmesi üzerine 18/2/2020 tarihinde ara buluculuk başvuru formunu İzmir Arabuluculuk Bürosuna sunmuştur. Anılan formda dava türü ve işçi alacakları [*işçi ile işveren ilişkisinden kaynaklanan (nispi), ücret alacağı, yol parası, yemek parası, asgari geçim indirimi (AGİ), fazla çalışma, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil ücreti (UBGT), alacak/tazminat, g. adamı işe b., boşa geçen süre, işe başlatmama tazminatı, yıllık izin ücreti, kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, haksız fesih tazminatı*] olarak belirtilmiştir.

15. Taraflar arasındaki uyuşmazlık için ara bulucu seçildikten sonra ara buluculuk görüşmeleri yürütülmüştür. 24/2/2020 tarihli ilk oturum/açılış tutanağında davalı işverenlerin toplantıya katılmadığı, ara buluculuğun temel ilkeleri, ara buluculuk süreci ve bu süreç sonunda hazırlanan arabuluculuk son tutanağının hukuki ve mali yönlerden bütün sonuçları hakkında başvuru bilgisi verildiği ifade edilmiştir. Görüşmeler sonucunda başvuru ile ara bulucu tarafından imzalanan 24/2/2020 tarihli hukuk uyuşmazlıklarında dava şartı ara buluculuk son tutanağında karşı tarafın katılmaması sebebiyle anlaşmanın gerçekleşmediği belirtilmiştir. Başvurucu vekili görüşmede arabuluculuk müracaatında belirttiği hususları son tutanakta yer aldığı şekliyle *"ücret alacağı, yol parası, yemek parası, AGİ, fazla çalışma, hafta tatili, UGBT, g. adamı işe iade b., boşa geçen süre, işe başlatmama tazminatı, yıllık izin ücreti, kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, haksız fesih tazminatı"* olarak beyan etmiştir.

16. 7036 sayılı Kanun'un 3. maddesi kapsamında kanuna, bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan işçi veya işveren alacağı ve tazminatına ilişkin olarak açılacak davalarda ara bulucuya başvurulmuş olması dava şartı olarak öngörülmüştür. Ara buluculuğa başvurma zorunluluğunun kişilerin hak aramalarını imkânsız hâle getiren veya aşırı derecede zorlaştıran etkisiz ve sonuçsuz bir sürece neden olmadıkça hak arama hürriyetini sınırladığı

söylenemez. Dava şartı olmanın bir sonucu olarak ara buluculuğa başvurma bir zorunluluk arz etmekte ise de bu zorunluluk yalnızca ara buluculuğa başvuru ile sınırlı olup ara buluculuk sürecinin işleyişi ve sonucu üzerinde taraf iradelerinin egemen olduğu açıktır. Taraflar istedikleri zaman süreci sonlandırabilecekleri gibi süreç sonunda anlaşmaya varıp varmama konusunda da tercih hakkına sahiptir. Anlaşmaya varılamaması hâlinde ise uyuşmazlığın çözümü için yargı yoluna başvurulması mümkündür. Bu bakımdan Kanun'un ara buluculuk süreci ve sonucu yönünden taraf iradelerini esas aldığı görülmektedir (AYM, E.2017/178, K.2018/82, 11/7/2018, § 24).

17. 7/6/2012 tarihli ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 17. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ara buluculuk faaliyeti sonunda tarafların anlaşamadıklarının tutanak ile belgelendirileceği ve bu belgenin ara bulucu tarafından düzenlenerek ara bulucu, taraflar, kanuni temsilcileri veya avukatlarınca imzalanacağı hüküm altına alınmıştır. Öte yandan 6325 sayılı Kanun'un bireysel başvuru tarihi itibarıyla yürürlükteki hâli olan 17. maddesinin (3) numaralı fıkrasında arabuluculuk faaliyeti sonunda düzenlenen tutanağa faaliyetin sonuçlanması dışında hangi hususların yazılacağına tarafların karar vereceği, ara bulucunun bu tutanak ve sonuçları konusunda taraflara gerekli açıklamaları yapacağı kuralına yer verilmiştir.

18. Bu kurala göre son tutanağın tarafların beyanına göre oluşturulması esastır. Ara buluculuğun sonuçlandığını ve ne şekilde tamamlandığını gösteren son tutanakta tarafların işe iade konusunda anlaşamadıklarının imza altına alınması dava şartı olan ara buluculuğa başvurunun yerine getirildiğinin ispatı niteliğindedir. Bu çerçevede düzenlenen 24/2/2020 tarihli son tutanakta işe iade ara buluculuk görüşmelerine konu edilen bir husus olarak belirtilmiştir. Başvurucunun gerek son tutanakta işe iade hususunun müzakere konusu olduğuna dair irade beyanının bulunması gerekse de feshin geçersizliğine bağlanan mali sonuçlar olarak işe iade kararına rağmen işçinin işe başlatılması zorunluluğunu yerine getirmeyen işverenin ödemekle yükümlü olduğu işe başlatmama tazminatı ve boşta geçen zamana ait ücreti talep etmesi dikkate alındığında işe iadenin ara buluculuk görüşmelerine dâhil edilmediğinden söz etmek mümkün değildir.

19. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde söz konusu uyuşmazlık değerlendirildiğinde 7036 sayılı Kanun'un 3. maddesinde öngörülen dava şartı olarak ara buluculuğa başvuru zorunluluğunun gerçekleşmediğine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının başvurunun dava açmasını zorlaştırdığı ve ara buluculuk şartına ilişkin kurallar bakımından aşırı şekilci bir yaklaşım sergilediği anlaşılmıştır.

20. Dolayısıyla Bölge Adliye Mahkemesinin işe iade talebi yönünden dava şartı olan ara buluculuğa başvurulmadığına ilişkin yorumunun mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu, bu yorumun başvuru üzerinde ağır bir külfete sebebiyet verdiği ve bu suretle başvurunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçlarla karşılaştırıldığında ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)* [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyumsuzluğun sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne ya da reddine karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

25. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 15. Hukuk Dairesine (E.2022/858, K.2022/1252) iletilmek üzere İzmir 11. İş Mahkemesine (E.2020/115, K.2022/29) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/3/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.